

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część XXXII. — Wydana i rozesłana dnia 27. czerwca 1890.

115.

Rozporządzenie ministerstwa rolnictwa w porozumieniu z ministerstwem spraw wewnętrznych z dnia 14. czerwca 1890,

tyczające się umundurowania c. k. urzędników leśnych i górniczych.

Na zasadzie Najwyższego upoważnienia z dnia 3. czerwca 1890 i z odwołaniem się do §. 10go rozporządzenia całego ministerstwa z dnia 20. października 1889 (Dz. u. p. Nr. 176), rozporządza się w przedmiocie umundurowania c. k. urzędników leśnych i górniczych, z uchyleniem wszystkich przepisów, które w tej mierze dotychczas istniały, co następuje:

I. Urzędnicy leśni.

§. 1.

Urzędnicy leśni, to jest urzędnicy techniczni w zarządzie lasów rządowych jakoteż ci, którzy podlegają Władzom administracyjnym lub ministerstwu rolnictwa, mają nosić mundur przepisany rozporządzeniem całego ministerstwa z dnia 20. października 1889 (Dz. u. p. Nr. 176), jednak z następującymi zmianami:

1. Do §§. 16 i 17.

wzór 1. Za broń przyboczną służy kordelas (wzór 1, a, b, c, d).

Tenże składa się z głowni, rękojeści i pochwy. Głownia jest stalowa, prosta, 63 centymetry dłuża, u rękojeści 3 centymetry szeroka, od końca wzduż 25 centymetrów obosieczna, odtąd zaś aż na odległość 2·5 centymetrów od trzonka jednosieczna i po obu stronach ku tylowi wklesio szlifowana.

Grubość największa tyleca wynosi 0·7 centymetra.

Rękojeść, mająca 14 centymetrów długości, składa się z trzonka z kości słoniowej, po obu stronach trzema pozłacanemi nitami wzmacnionego; z pierścienia lanego wyryzanego i z krzyża z kabłąkiem idącym w góre aż do górnego końca trzonka; następnie z jelec, zrobionych z muszli, na której wyrzeźbiony jest wypukło orzeł cesarski otoczony wieńcem z liści, z tarczą na piersiach zawierającą cyfry Jego c. i k. Apostolskiej Mości.

Pochwa do wymiarów i kształtu głowni zastosowana, zrobiona jest z miękkiego drzewa, powleczona zewnątrz skórą końską, czarno lakierowaną i ma u góry skówkę z osadą w kształcie żołędzi listkiem do połowy nakrytej, służącą do przytwierdzenia pendantu a u dołu drugą skówkę. Górna i dolna skówka ozdobiona jest godłami myśliwskimi. Wszystkie ozdoby zrobione są z metalu pozłoczonego cyzelowanego.

Kordelas nosi się na pendencie złotym z podszywką skórzana zieloną a mianowicie w służbie pod mundurem, do galii na mundurze.

Pendant składa się z pasa i tajstry. Pas urządowany jest do przesuwania podług grubości ciała i opatrzony sprzączką metalową pozłacaną, którą przytwierdza się z przodu.

Tajstra składa się z części przedniej i tylnej, które po bokach są spojone, od góry zaś i od dołu otwarte.

Część przednia jest szersza niż tylna i od góry aż do środka łukowo wycięta: w łuku przytwierdza się pochwę za pomocą czopka.

Część tylna ma kształt widełek o dwóch rogach w góre zwróconych, po 8·5 centymetrów długości mających, które na górnych końcach za pomocą owalnego pierścienia połączone są każdy z obłączkiem 10 centymetrów długim i przyszyte mocno do części pasa leżącej na lewym boku w odległości 25 centymetrów od jego końca a 6·5 centymetra od siebie.

2. Do §. 18.

Płaszcz mundurowy jest z sukna ciemno-brunatnego i tak długi, żeby całkiem osłaniał ciało aż do 15 centymetrów powyżej kostek; zapinka jest wełniana ciemno-brunatna. Zresztą płaszcz zrobiony być ma całkiem tak, jak to w §. 18 rzeczonego rozporządzenia całego ministerstwa jest przepisane.

II. Urzędniccy górniczy.

§. 2.

Urzędniczy górniczy, to jest urzędniczy przy kopalniach, pod zwierzchnictwem ministerstwa rolnictwa jak Władz górniczych zostający, niemniej ci, którzy służą przy akademach górniczych, w urzędach górniczych skarbowych, jakoteż w urzędach górniczych funduszu religijnego grecko-wschodniego nosić mają mundur według następującego przepisu:

A. Mundur galowy.

1. Surdut górniczy.

Wzór 2
i 3.

Surdut górniczy (wzór 2, 3 a i b) jest czarny sukienny, ściśle przylegający, ze stojącym kołnierzem i wylogami u rękawów ciemno-brunatnymi, aksamitnymi.

Kołnierz stojący powinien być równo na 4 centymetry wysoki a wylogi u rękawów także równo na 7 centymetrów szerokie.

Końce kołnierza stojącego są z lekka zaokrąglone o przekątni 1·3 centymetra.

Część górna surduta dochodzi aż do bioder i zapina się na 9 guzików pozłacanych w jednym wzorze 4. rzędzie umieszczonej (wzór 4), na których wybita jest c. k. orzeł.

Poly mają przednie koniec zaokrąglone w przekątni o 5·2 centymetra, długość ich stosownie do wzrostu osoby wynosi 26 aż do 32 centymetrów i są mało sfałdowane. W obu tylnych fałdach umieszczone są kieszenie pionowo skrojone, nakryte klapami trójkóńczystymi, opatrzonemi trzema guzikami pozłacanymi.

Na wysokości ramion, od kołnierza aż do opuszki barkowej idą paski z czarnego aksamitu 33 milimetry szerokości mające, ułożone w fałdy 9 milimetrów szerokie, które od góry ku dołowi z lekka na siebie zachodzą i są do surduta przy mocowane.

Obiedwie opuszki barkowe są także z czarnego aksamitu a średnica ich największej grubości wynosi 20 milimetrów; sięgają od jednego szwu bocznego rękawów do drugiego i zwężają się kończyły ku obu szwom bocznym.

Na stronach zewnętrznych ramion znajdują się między tylnym a przednim szwem rękawów po dwie bufy lekko wywiatowane, jedna nad drugą, utworzone przez pionowe, od tyłu ku przodowi zachodzące na siebie fałdy, 13 milimetrów nienakrytej szerokości mające i które sięgają od opuszki barkowej aż do 40 milimetrów powyżej stawu łokciowego, gdzie ograniczone są sznurem czarno-złotym (jak u czapek mundurowych); podobny sznur oddziela także od siebie dwie bufy, które powinny być jednakowej wielkości.

Rękawy są na przydłońku rozcięte i opatrzone guziczkami z orłem.

Podszewka surduta jest czarna a wzduż wszystkich brzegów biegnie wypustka sukienna ciemno-brunatna.

Urzędniczy V, VI, VII i VIII klasy stopnia służbowego noszą na kołnierzu i na wylogach galony złote jednego wzoru lecz różniącej szerokości i tak: szerokość ich w V klasie stopnia wynosi na kołnierzu 33 milimetry (wzór 6) a na wylogach wzór 6. 53 milimetry (wzór 7), w VI, VII i VIII klasie stopnia służbowego na kołnierzu i na wylogach wzór 7. jednako 33 milimetry.

Stopnie oznaczają się rozetami mającymi 1·7 centymetra średnicy (wzór 8), które są baftowane wzór 8. srebrem lub zrobione ze srebra wygniatanego i umieszczone na przednich częściach kołnierza.

Klasy V, VIII i XI stopnia służbowego używają jednej rosety.

Klasy VII i X dwóch rozet.

Klasy VI i IX trzech rozet.

2. Spodnie galowe

są z tego samego sukna czarnego co surdut, bez wypustki, mają z przodu rozpór, u dołu nie rozcięte, na strzemiączkach i mają po obu bokach kieszenie zapinane na guziczki.

Klasa V, VI, VII i VIII stopnia służbowego ma spodnie opatrzone na szwach zewnętrznych bocznych galonami złotymi a mianowicie dla V klasy dwoma galonami złotymi po 26 milimetrów szerokości mającymi a oddzielonemi paskiem aksamitnym ciemno-brunatnym 3 milimetry szerokim, dla VI, VII i VIII klasy pojedynczym galonem złotym 26 milimetrów szerokim (wzór 10).

wzór 10.

3. Kapelusz górniczy (czako)

Wzór 11. jest z pilśni czarnej strzyżonej lub z sukna czarnego sztywnego, 14 centymetrów wysoki, od góry i od dołu równego rozmiaru (wzór 11 a, b).

Z przodu na górnym brzegu kapelusza górnego znajduje się róża ze złotego bulionu w pośrodku z czarną aksamitną tarczą, na której wyhaftowany jest złotem cesarski orzeł dwugłowy (w taki sposób i takiej wielkości jak róża na obu rogach u kapeluszy mundurowych urzędników cywilnych).

Pod różą, mniej więcej w środku kapelusza, umieszczone jest godło górnicze (perlik i młotek związaną wstążką) srebrne, nad niem korona cesarska metalowa pozłacana a pod niem gałązki dębowe i wawrzynowe podobnież metalowe pozłacane.

Nad różą znajduje się piropusz czarny stojący, 15 centymetrów wysoki z piór kogucich, otoczony u dołu wieńcem z piór strusich.

Kapelusz górniczy otoczony jest poziomo na około górnego brzegu galonem złotym dla urzędników IX, X i XI klasy stopnia służbowego, 4 centymetry szerokim, dla urzędników VI, VII i VIII klasy 4·6 centymetra szerokim, z czarnym paskiem w pośrodku, a dla urzędników V klasy 6·6 centymetra szerokim z dwoma czarnemi paskami w pośrodku. Galony złote są pod względem rysunku całkiem takie same jak przepisane do surduta galowego i do spodni galowych dla urzędników VIII klasy i wyższych klas.

4. Natylnik górniczy

Wzór 12, 13. jest ze skóry czarnej zamowej (nie z aksamitu lub sukna), eliptycznie skrojony; rogi prawie prostokątne, z przedniej strony widzialne, oddalone są od siebie o 10 centymetrów a od pendentu o 8 centymetrów; z tyłu przechodzi natylnik poza pola surduta górnego i kończy się w odległości 13 aż do 21 centymetrów od stawu kołanowego (wzór 12, 13).

Natylnik ma czarną podszewkę i obwiedziony jest po brzegach wstążką czarną jedwabną 7 milimetrów szeroką.

Wzór 14. Natylnik przymocowany jest do pendentu ze skóry safianowej czerwonej, który obszyty jest galonem złotym, 26 milimetrowów szerokim i zamyka się z przodu na zapinkę metalową pozłacaną (wzór 14), na której wyobrażone jest godło górnicze pod koroną cesarską w wieńcu gałązek wawrzynowych i dębowych.

Na wewnętrznej stronie pendentu powyżej lewego biodra przyszyte są dwa guziki do utwierdzenia pendentu pałasza górnego.

Natylnik nosić należy zawsze tak do munduru galowego jak i do służbowego a mianowicie na surdzie górnym lub na kitli górnicy.

5. Pałasz górniczy

ma głownię prostą, obosieczną, przy trzonku 25 milimetrów szeroką a 55 aż do 65 centymetrów długą; trzonek czarny, drutem pozłaczonym obwinięty (Wzór 15, 16, 17.) składa się z guzika i kabłaka i opatrzony jest pomiędzy prêtami ochronnymi, jelcami, na których wyobrażony jest orzeł cesarski z koroną a pod nim godło górnicze w wieńcu wawrzynowym i dębowym; guzik, kabłak, prêt ochronne i jelca są metalowe, pozłacane. Cała długość trzonka od wierzcholka guzika aż do głowni wynosi 15 centymetrów.

Pochwa jest drewniana, powleczona skórą czarną; skórką dolna 14 centymetrów dłuża (Wzór 18.) jest metalowa, pozłacana z ornamentami, górna zaś jest metalowa, pozłacana gładka.

Pałasz górniczy nosi się na pendencie złotym (Wzór 13.), który przytwierdza się do wewnętrznej strony pendentu natylnika zapomocą dwóch guzików.

6. Kostur (posoch) górniczy

składa się z rączki i drzewca (Wzór 19 a i b.)

Wzór 19.

Rączka (Wzór 20 a i b.) na dołączonej rycinie (Wzór 20.) wyobrażona, jest metalowa, pozłacana o poziomej długości 11 centymetrów.

Drzewiec stanowi laska czarna politurowana, 75 do 95 centymetrów dłuża, której przekrój przy rączce ma 24·20, na końcu 15·15 milimetra; obie powierzchnie boczne są zaokrąglone, tylna ma w odległości 17 centymetrów od rączki wyskok 4-milimetrowy; na powierzchni przedniej może się znajdować podziałka metryczna.

Skórką ma 4 centymetry długości, jest metalowa, pozłacana gładka i zakończona zębem stalowym nieco wystającym.

Kostura górnego używa się zawsze do munduru galowego, lecz można także nosić go przy mundurze służbowym.

7. Krawat

zrobiony jest z czarnej gładkiej materyi jedwabnej, opatrzony jest wypustką szyną ze sznurka wpuszczonego a ponad górny brzeg krawatu wystającego na 3 milimetry grubego.

8. Rękawiczki

są z białej skóry pralnej.

9. Płaszcz mundurowy

(Wzór 21, 22.) jest z sukna czarno-popielatego i tak długi, żeby jego dolny obrąbek dochodził aż do

16 centymetrów powyżej kostek; zapina się z przodu na dwa rzędy guzików pozłacanych z orłami po 6 w każdym rzędzie.

Kołnierz jest z czarnego aksamitu do stawiania i wykładania, z podszewką z tego samego sukna co płaszcz, po obu rogach zaokrąglony.

Na zewnętrznej stronie wyłożonej części kołnierza w środku brzegu przedkowego znajduje się obszewka aksamitna ciemno-brunatna z pozłaczonym guziczkiem z orłem na górnym końcu tejże obszewki.

Z przodu na szwie kołnierz przytwierdzającym jest zapinka ciemno-brunatna wełniana a mianowicie z prawej strony baryłka, z lewej pętlica a osady ich osłonięte są rozetami z tego samego materiału.

W tyle na wysokości bioder znajduje się zapona mająca 6 centymetrów szerokości, 37 centymetrów długości, opatrzona 2ma wielkimi guzikami pozłacanymi z orłami i 2ma dziurkami (wzór 23).

W wysokości zapony są zewnętrz po obu bokach kieszenie klapami nakryte a po lewej stronie piersi od wewnętrz kieszeń otwarta.

Płaszcz mundurowy podczas zimna lub niepogody jakoteż i podróży, nosi się na mundurze (gallowym lub służbowym).

B. Mundur służbowy.

10. Kitel górniczy

jest kształtem i krojem podobny do sukni zwanej „koszulą górniczą”, mianowicie jest to bluza do piersi przylegająca, z tyłu fałdzista, z czarnego sukna, która zapina się z przodu na 9 w jednym rzędzie przyszytych małych guzików pozłacanych z orłami (wzór 5) a z tyłu powyżej bioder opatrzona jest od wewnętrz ściągadłem służącym do układania fałdów (wzór 24, 25, 26).

Kołnierz stojący, 35 milimetrów wysoki i wylogi na rękawach 60 milimetrów szerokie są czarne aksamitne; od kołnierza spada aż nieco poza barki peleryna czarna sukienna po obu przednich końcach 17 centymetrów, z tyłu w środku 18 centymetrów szeroka, z 9 zębami na dolnym brzegu z lekka wyciętmi i w środku pleców przytwierdzona.

Na każdym rękawie w środku między barkiem a łokciem przyszyty jest w poprzek pasek czarny aksamitny 12 centymetrów długi a 35 milimetrów szeroki, którego brzeg dolny jest po obu końcach zaokrąglony i obłożony czarnem bramowaniem 5 milimetrów szerokiem. Od tego paska zwieszają się frędzle jedwabne czarne, kręcone 8 centymetrów długi; w górę aż pod pelerynę idą dwie wstążki czarne jedwabne w środku obramowane, mające

po 1 centymetrze szerokości a o 5 centymetrów od siebie oddalone; pomiędzy temi wstążkami aksamitnemi znajduje się czarna aksamitna tarcza herbową, na której wyhaftowane jest złotem godło górnicze.

Na wylogach obu rękawów przechodzi ku górze pasek czarny aksamitny, 3 centymetry szeroki, 8 centymetrów długi, na którym znajduje się pięć małych guzików pozłacanych z orłami (wzór 5). Wzór 5.

Po obu stronach piersi znajduje się czarna aksamitna klapa trójczętna, 2 do 3 centymetrów szeroka, 14 centymetrów dłuża, z zębami w góre, w kierunku od barku do najniższego guzika kitla górniczego, z pięcioma małemi guzikami pozłacanymi z orłami.

Pod każdą z tych klap jest wewnętrz kieszeń napierśna z otworem poziomym.

Na przednich końcach kołnierza stojącego umieszczone są obszewki ciemno-brunatne aksamitne, 8·5 centymetra długie; urzędnicy górniczy VIII klasy stopnia służbowego i wyższych noszą na tych obszewkach galony złote 8 centymetrów długie a 33 milimetry szerokie.

Stopnie oznaczają się rozetami, które są haftowane srebrem lub zrobione ze srebra wygniananego a mianowicie urzędnicy V klasy używają rozety o średnicy 2·5 centymetra (wzór 9), urzędnicy VIII i XI klasy jednej, urzędnicy VII i X klasy dwóch a urzędnicy VI i IX klasy trzech rozet o średnicy 1·7 centymetra. Wzór 9.

W lecie można nosić kitle z lekkich czarnych materiały do sukna podobnych, które jednak zrobione być winny według powyższego opisu.

11. Spodnie

urzędników górniczych wszystkich klas są jednakie z sukna tak zwanego nowo-popielatego z przodu opatrzone rozporem, u dołu nie rozcięte i mają po bokach kieszenie zapinające się na guziczki.

W lecie można nosić spodnie z lekkiej materiały koloru drap zwanego, białych jednak używać nie wolno.

12. Czapka służbową

jest czarna sukienna, zresztą taka sama jak czapka służbową przepisana do munduru służbowego c. k. urzędników rządowych (wzór 27, 28). Wzór 27, 28.

C. k. urzędnikom górniczym wolno też zamiast tej czapki nosić używaną pospolicie (wzór 29, 30) z czarnej pilśni, z godłem górniczem wyhaftowanem złotem po prawej stronie a opatrzoną z przodu rozetą z orłem i pętlą z małym guziczkem z orłem. Wzór 29, 30.

13. Kamizelka

jest z takiego samego czarnego sukna jak kitel górniczy, część tylna z czarnego kanawasu; z przodu od sztyku piersiom kamizelka jest na 10 centymetrów głęboko wycięta i zapina się na 7 pozłacanych guzyczeków z orlami przyszytymi na przednim brzegu prawej części piersowej.

Przednie dolne rogi obu części piersiowych są na ukos ścięte, z poziomemi kieszeniami zewnętrznymi, po jednej na każdej stronie, z otworami opatrzonemi listewką 2 centymetry szeroką.

Część tylna kamizelki jest w środku na 7 centymetrów rozcięta i opatrzoną spinkiem do ściągania na sprzączkę.

W lecie wolno nosić białą kamizelkę powyższego kroju opatrzoną przepisanem guzyczkami z orlami.

14. Pałasz górniczy

nosić należy w służbie w czasie wszelkich czynności urzędowych, o ile ze względu na rodzaj czynności lub miejscowości nie byłby zawadą.

15. Krawat mundurowy

jest czarny, jedwabny lub atlasowy, 2 do 3 centymetrów szeroki w formie kokardy.

16. Pod względem natylnika i rękawiczek obowiązują przepisy podane pod 4 i 8.

17. Do munduru nosić należy wyłącznie białą bieliznę.

§. 3.

Za oznaki żałoby pierwszego stopnia przepisane w §. 32 rozporządzenia całego ministerstwa z dnia 20. października 1889 (Dz. u. p. Nr. 176) używać mają urzędnicy leśni oprócz krepy 8 centymetrów szerokiej, w pośrodku lewego ramienia obwiniętej i zasłony krepopowej na obłodze kapelusza, także powłoki krepopowej na rękojeści kordelasa a urzędnicy górniczy, oprócz wzmiakowanej krepy na ramieniu, także powłoki krepopowej na godle górnictwem z koroną cesarską, gałązkami dębowemi i wawrzynowemi, u kapelusza górniczego umieszczonem, jakoteż na rękojeści pałasza.

§. 4.

Zresztą przepisy rozporządzenia całego ministerstwa z dnia 20. października 1889 (Dz. u. p. Nr. 176) obowiązywać mają także urzędników leśnych i górniczych.

Falkenhayn r. w.

Wzór 1 a.

Wzór 1 b.

Wzór 1 c.

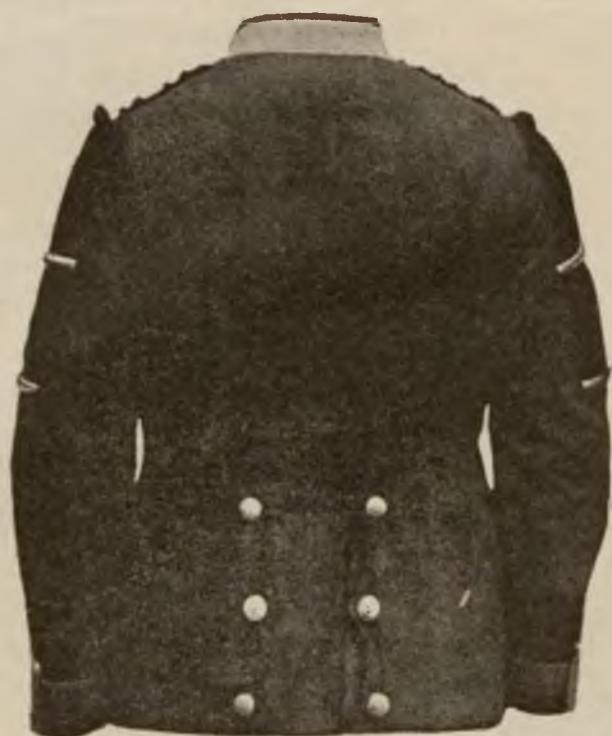
Wzór 1 d.

Wzór 2.
(Widok z przodu.)

Wzór 3 a.
(Widok z tyłu.)

Wzór 3 b.
(Widok z boku.)

Wzór 4.

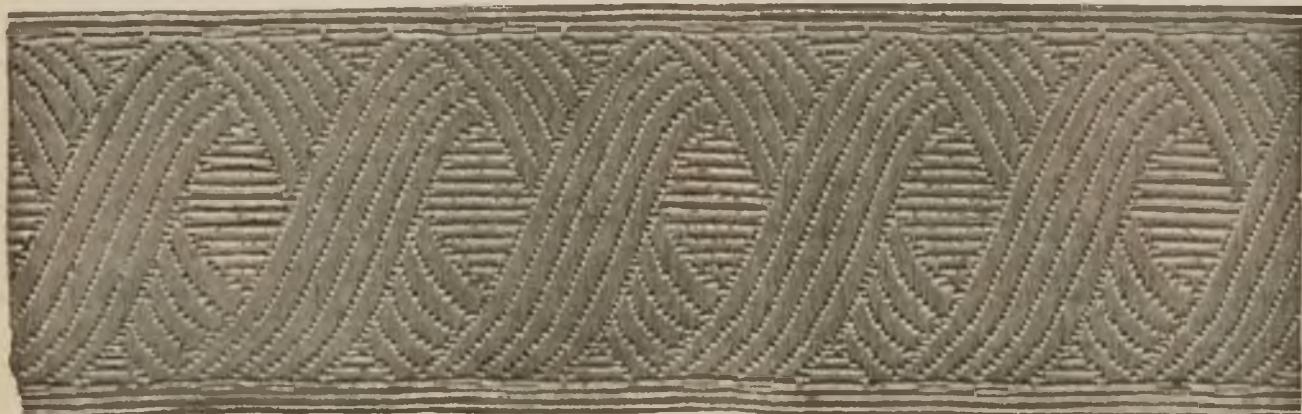
Wzór 5.

Wzór 6.

Wzór 7.

Wzór 8.

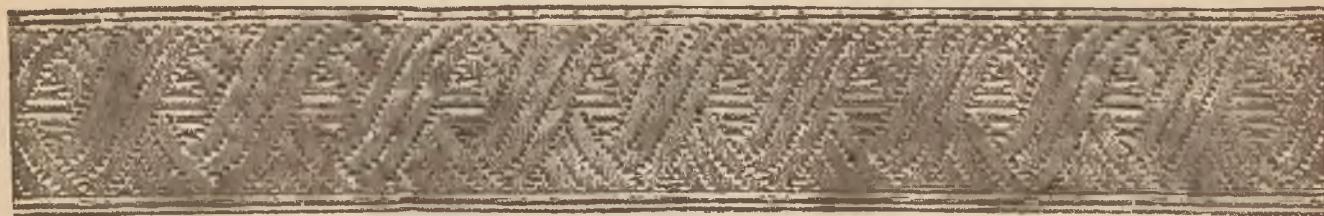

Wzór 9.

Wzór 10.

Wzór 11 a.
(Widok z przodu.)

Wzór 11 b.
(Widok z boku.)

Wzór 12.

Wzór 13.

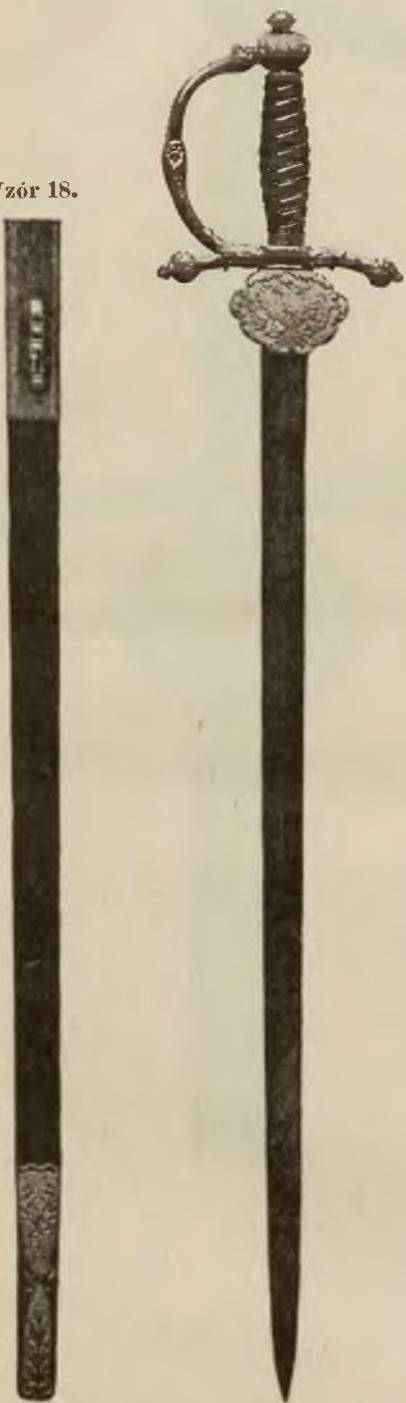

Wzór 14.

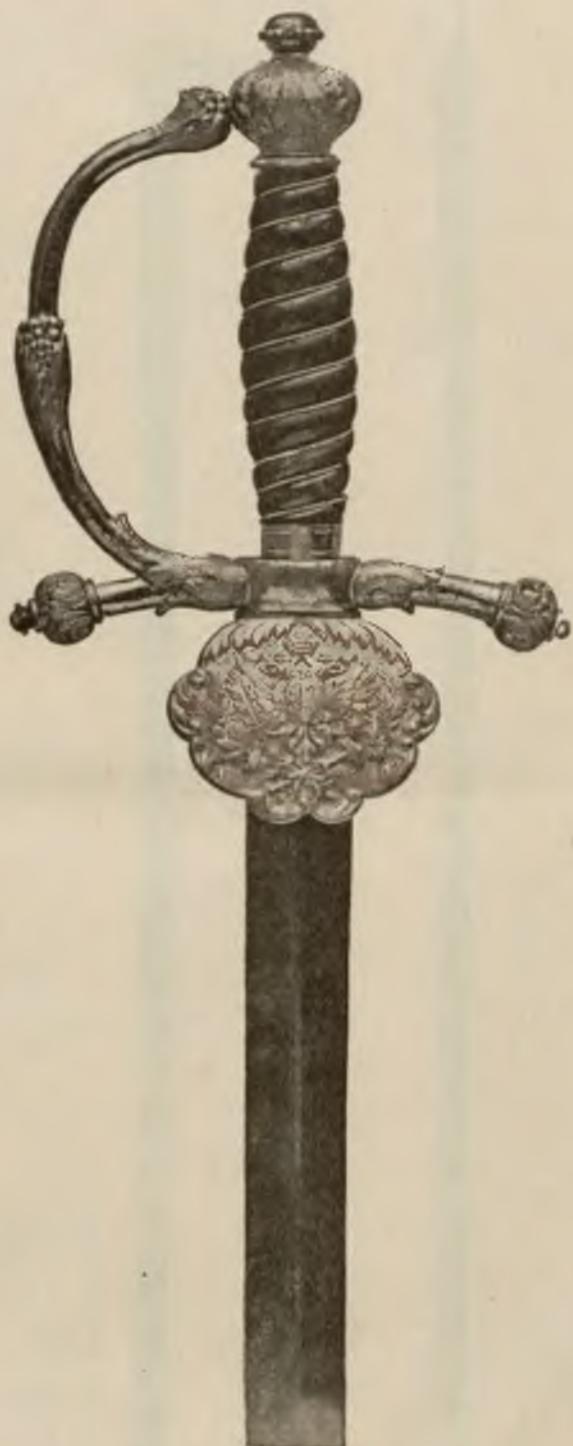

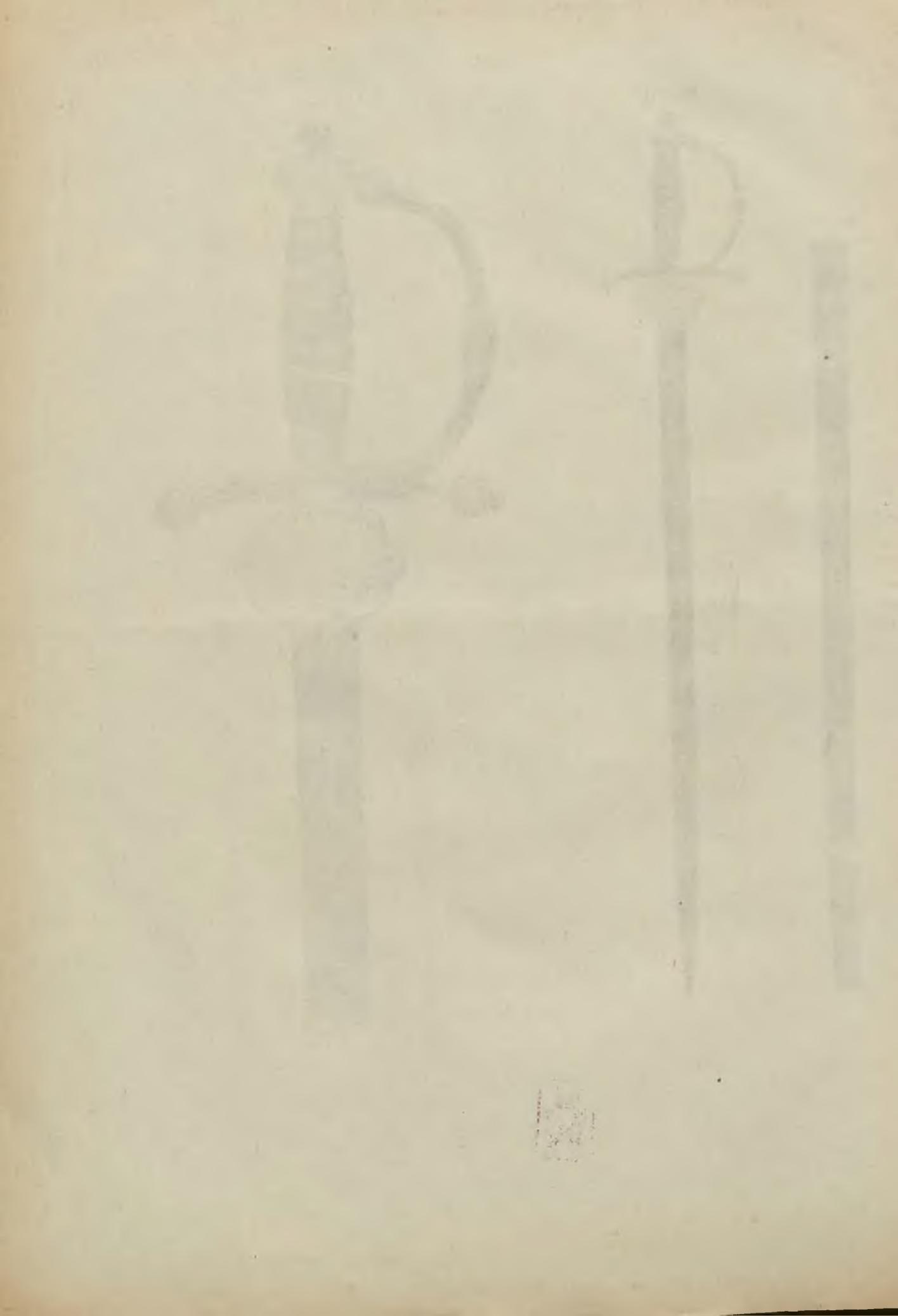
Wzór 15.

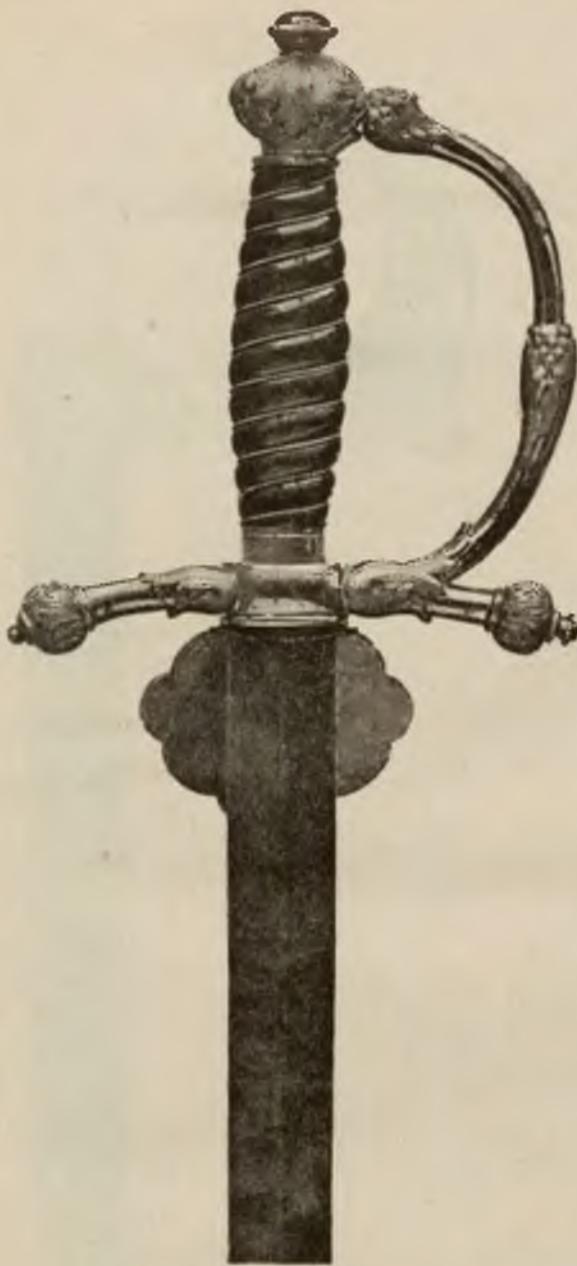
Wzór 18.

Wzór 16.

Wzór 17.

Wzór 19 a.

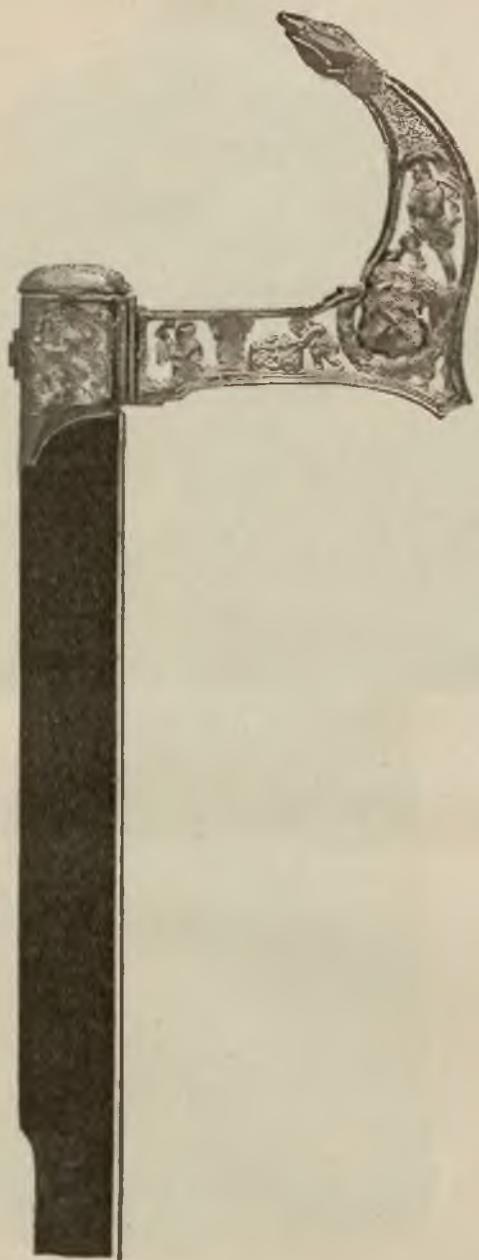

Wzór 19 b.

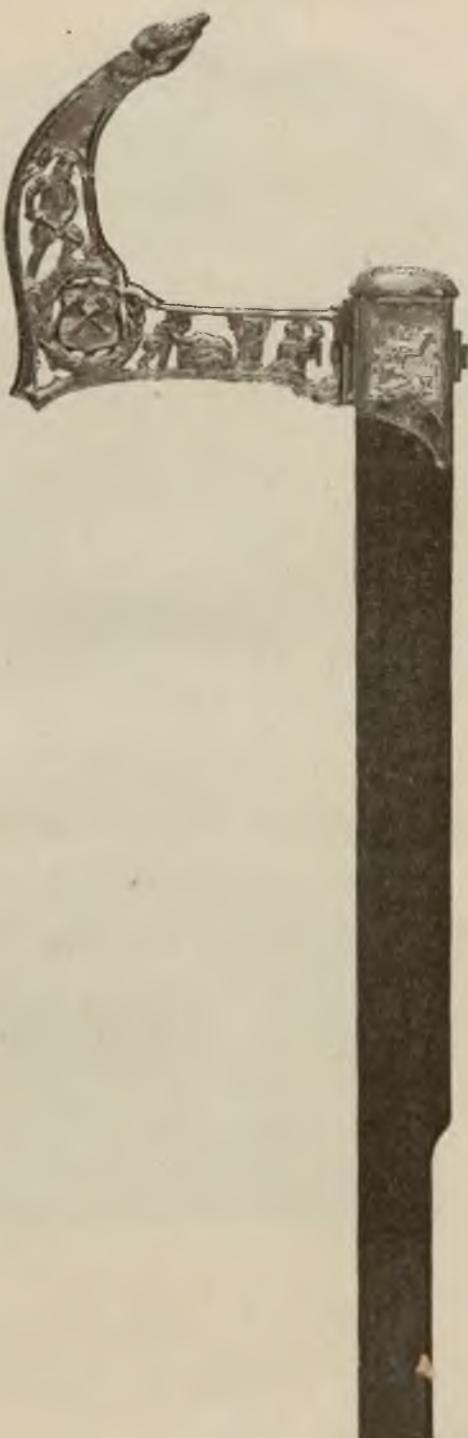

Wzór 20_a.

Wzór 20_b.

Wzór 21.
(Widok z przodu.)

Wzór 22.
(Widok z tyłu.)

Wzór 23.

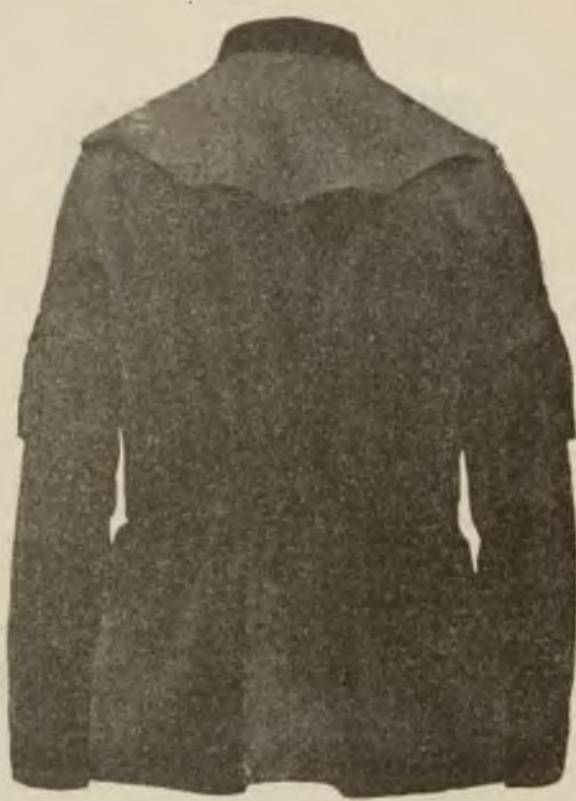

Wzór 24.
(Widok z przodu.)

Wzór 25.
(Widok z tyłu.)

Wzór 26.
(Widok z boku.)

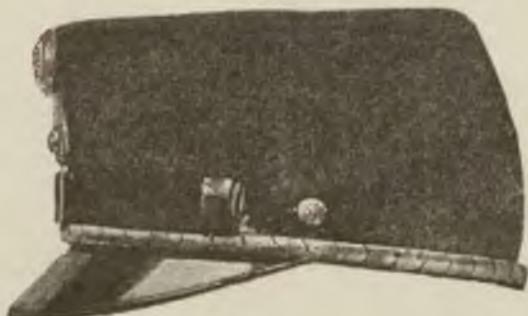
Wzór 27.

(Widok z przodu.)

Wzór 28.

(Widok z boku.)

Wzór 29.

(Widok z przodu.)

Wzór 30.

(Widok z boku.)

